

Lunds Universitet
Sociologiska Institutionen

Stöd som raserar

En studie i hur arbetet exkluderar

Författare: Thomas Lundén
Kandidatuppsats: SOCK 04, 15 p
Vårterminen 2015
Handledare: Carl-Göran Heidegren

Abstract

Författare: Thomas Lundén

Titel: Stöd som raserar

Kandidatuppsats: SOCK 04, 15 p

Handledare: Carl-Göran Heidegren

Sociologiska Institutionen, höstterminen 2015

Denna fallstudie undersöker handlingar som utförts av en förvaltning i samband med en avstängning av en arbetstagare från arbetet. Bakgrunden är att det förts fram i publika sammanhang att handlingarna skulle kunna förmodas utgöra grund för suicidalt agerande. Syftet är att undersöka vad de olika handlingarna uttrycker. Finns det empirisk grund för den publika uppfattningen? Materialet analyseras med några av Howard S. Beckers, Max Webers och i huvudsak Jürgen Habermas koncept. Analysens utfall visar att förvaltningens handlingar uttrycker en tänkbar grund för suicidalt agerande och slutsatsen är att det finns ett empiriskt underlag för den publika uppfattningen.

Diskussionen berör förvaltningarna som offentligt rättfärdigar sitt handlande och strävar att påverka opinion. Är den objektiva och sanningssökande byråkratin omedvetet koloniserad av expressiva och normativa språkelement och råder det en konflikt mellan moderna ledarskapsmodeller och effektiv neutral organisationsförvaltning? Diskussionen ägnas även åt diskrepansen som råder mellan den praktiska tillämpningen av avstängningsbestämmelsen (AB§10) och arbetsgivarens deklarerade intention (SKLs rekommendationer).

Nyckelord: avstängning, förvaltning, byråkrati, förmedling, ledarskap, suicidal, AB§10

Abstract	0
1.0 Problem, syfte och uppsatsdesign.....	1
1.1 Inledning och bakgrund	1
1.2 Problem, syfte och avgränsning.....	1
1.4 Studiens design	2
1.5 Förbehåll.....	2
2.0 Mänskligt samspel och samhälle.....	2
2.1 Den rättfärdigande varelsen och byråkratins funktionella imperativ.....	2
2.2 Förnuft och språkförmåga	3
2.2.1 Lokutionär, illokutionär, perlokutionär.....	4
2.3 Ledarskap och trovärdighet.....	6
3.0 Material	7
3.1 Empirin och dess begränsningar.....	7
3.2 Kategorisering av materialet och tillämpning av teorin	8
4.0 Analys	9
4.1 Vad uttrycker kommentaren?.....	9
4.2 Vad uttrycker presskonferensen?.....	10
4.3 Vad uttrycker utredningen?	13
4.3.1 Utredningens uppdragsbeskrivning.....	13
4.3.2 Utredningens analys och bedömning.....	15
4.5 Sammanfattning.....	16
5.0 Diskussion	17
5.1 Avstängning som redskap	17
5.2 Den rättfärdigande processen.....	17
5.3 Den kommunikative ledaren versus byråkraten.....	19
5.4 Den gode politikern eller att svara med en fråga.....	19
5.5 Forskarperspektiv eller utförarperspektiv.....	20
6.0 Reflektioner över en fortsättning.....	22
6.1 Neutral hantering.....	22
6.2 Kritik av analysmodellen	23
7.0 Sammanfattning	24
7.1 Hur kunde det bli så här?.....	24
Källförteckning.....	26

1.0 Problem, syfte och uppsatsdesign

1.1 Inledning och bakgrund

En handling kan få oförutsedda konsekvenser. Det finns fall där polis ingripit mot en person som uppträtt förvirrat och som riskerar att skada sig själv eller andra. Under ingripandet sker däremot det oavsiktliga att polisens legitima våld skadar den som skulle skyddas. Denna studie undersöker ett fall där myndighetsbeslut om åtgärder antas ha lett till en oavsiktlig konsekvens i form av ett suicidförsök.

I K-stad misshandlas ett barn till döds i *hemmet*. Några timmar senare säger kommunalrådet att på grund av detta ska den *kommunala* verksamheten utredas. Tolv dagar senare agerar kommunledningen genom att, med hänvisning till det arbetsrättsliga kollektivavtalet, stänga av barnets rektor från arbetsplats och arbetsuppgifter. Rektor uppges ha brustit i socialtjänstlagens anmälningsplikt. Avstängningen motiveras även med att rektor uppges behöva stöd samt med att rektor inte ska finnas med i verksamheten under tiden som utredningen genomförs. När utredningen efter fem veckor är avslutad sammanträder utredaren, en representant för kommunledningen och rektor för få utredningens resultat och bedömning presenterat. Fyra dagar senare är rektor med om en svår bilolycka och hamnar i koma. Efter några månader uppmärksammas bilolyckan som ett misstänkt suicidförsök med anknytning till rektors arbetssituation. Detta leder till en omfattande kritik av avstängningen i massmedia. På grund av detta beslutar kommunstyrelsens arbetsutskott att upphandla ytterligare en utredning. Denna gång ska utredningen granska kommunens agerande som arbetsgivare.

1.2 Problem, syfte och avgränsning

Problemet är uppfattningen att en myndighets handling kan ha lett till ett suicidalt agerande hos objektet för handlingen. Det finns en publik uppfattning om detta och den bör ha uppstått någonstans. En tid innan det misstänkta suicidförsöket genomför kommunledningen tre handlingar som rör arbetstagaren. Det är beslutet om *avstängning*, *presskonferensen* där beslutet om avstängningen tillkännages samt *utredningen*. Handlingarna motiveras utifrån flera positiva aspekter. Avstängningen sker enligt *avtal* och som *stöd*¹. Presskonferensen är ett led i den kommunala policyn om en *öppen* och *transparent hållning* och utredningen motiveras med att *åtgärda* brister och att *minimera* risker. Trots dessa goda motiv kan handlingarna antas ha haft effekter som förmått arbetstagaren att agera suicidalt. Hur kunde det bli såhär? Syftet är att finna ut om det kan finnas empirisk grund för denna publika uppfattning. Det leder till att frågan som ska

---

¹ Citat ur arbetsgivarens kommentar till avtalet: "Avstängning är inte en disciplinär åtgärd /.../."

undersökas är om det kan finnas andra perspektiv på de tre handlingarna *avstängning*, *presskonferens* och *utredning*. Hyser de i sitt språk något som kan ligga till grund för den publika uppfattningen? Hur uttrycker det sig i så fall? Empiriskt förekommer handlingarna på olika fält. I studien kommer de att behandlas som de förekommer enligt nedan. Se *3.0 Material* för fler detaljer.

- A. Vad uttrycker arbetsgivarens *kommentar* till kollektivavtalet om avstängning?
- B. Vad uttrycker *presskonferensen*?
- C. Vad uttrycker *utredningen*?

1.4 Studiens design

Materialet utgörs av offentliga handlingar som analyseras som texter i sin kontext. Utgångspunkten är att texterna tolkas som talhandlingar vilket innebär att den semantiska betydelsen är sekundär för att förstå textens mening. Mer om detta teoretiska perspektiv och tillämpning av metoden finns i kapitlen *2.0 Mänskligt samspel och samhälle* och *3.0 Material*. Under arbetets gång har studien observerat fenomen som inte är direkt relevanta för den pragmatiska analysen av texternas uttryck. Fenomenen berör bland annat personalpolitik, förmedling av information, rollkonflikter, olika former av rättfärdigande och utredningsförfarande. Dessa fenomenets tillblivelse och livskraft diskuteras i huvudsak inom ramen för studiens teoretiska perspektiv under *5.0 Diskussion*.

1.5 Förbehåll

Studien hanterar texter och referat som talaren inte har haft möjlighet att kommentera inom ramen för arbetet. Analyser och diskussioner som förs gör inte anspråk på att inkludera talarens eller lyssnarens faktiska intentioner eller reaktioner. Studien avser inte heller att förklara hur enskilda individer har tänkt eller vilka förutsättningar de haft för att bedöma situationen. Avsikten är inte att finna om någon enskild har försummat sina åtaganden eller agerat felaktigt. Om det var rätt eller fel att stänga av arbetstagaren utifrån stöd i avtal, rimliga misstankar, tryck från opinion eller inte ska inte behandlas här. Dysfunktionella aktörer ligger utanför ramen för detta projekt. Det som ska behandlas är aktörernas kommunikation så som den kommer till uttryck i text. Det bör understrykas att detta är en redogörelse för en studie och dess resultat och inte en objektiv beskrivning av vad som hände den aktuella perioden 2014.

2.0 Mänskligt samspel och samhälle

2.1 Den rättfärdigande varelsen och byråkratins funktionella imperativ

Handlingar och deras uttryck kan inte förstås om inte människan olika färdigheter vägs in i bedömningen. Människan kan beskrivas som begåvad med förnuft, språkförmåga och framför allt med egenskaper som social varelse. Filosofen och statsvetaren Rainer Forst (2007) menar att kombinationen av dessa egenskaper gör människan till en rättfärdigande varelse. Människan har

inte bara gåvan att kunna ange skäl för sina handlingar och övertygelser och på så sätt rättfärdiga dem. I vissa kontexter anser människan dessutom att det är en plikt och att alla bör göra detsamma. För att förstå många mänskliga praktiker måste de betraktas som legitimationspraktiker. Oavsett vad aktören gör eller tänker kräver denne att det ska finnas legitima skäl, allt enligt Forst. Studiens fall utspelar sig i en byråkrati i ett demokratiskt samhälle. Sedan Rousseau väckte tankar om folksuveränitet har medborgaren i demokratiska samhällen skapat sina egna lagar och byråkratiska organisationer och regelverk kan därmed sägas vara uppbyggda av medborgarna själva. Enligt statsvetaren Erik Oddvar Eriksen (1997) är byråkratins konstruktion och struktur av juridiska procedurer, formella föreskrifter och etablerade rutiner sådan att problemlösningarna redan är formaliserade och förutbestämda. Det finns färdiga regler för hur problemen ska uppfattas, lösas och vilka alternativ för lösningar som står till buds. Handlingstvånget är i regel för stort och imperativen för tydliga för att man ska kunna förvänta sig ett utrymme för att föra en normativ diskussion allt enligt Eriksen. I praktiken påverkas dock byråkratins handlingar av samhällets moral och affektiva strömningar. Enligt sociologen och filosofen Max Weber "visar det sig att byråkrater sällan agerar på det kyliga och mekaniska sätt som formellt krävs av dem" (Weber, 1982:28,36). För att kompensera för detta är avsikten med vissa delar av byråkratins regelverk att hindra folkvalda ledare och systemförvaltare att missbruka sin makt. Byråkratins regler har konstruerats med föresatsen att alla människor är giriga och maktlystna. "Även om alla aktörer inte är korrumpierade bör man utgå från att de är det och förstå att även missunnsamhet kan vara lika farligt som egenintresse" (Eriksen 1997:71). Om regelverket fungerar som avsett uppfylls dock legalitetsprincipen, byråkratin binds till gemensamma lagar, maktutövningen blir kalkylerbar och medborgaren kan förutsäga den neutrala mekaniska verkets gång.

2.2 Förnuft och språkförmåga

För att förstå tal som mänsklig handling är kunskap om människans språkförmåga elementär. Sociologen och filosofen Jürgen Habermas (1995) hyser uppfattningen att samhällseliga patologier kan förstås som framträdelseformer för systematiskt förvrängd språklig kommunikation. För att kunna studera den förvrängda kommunikationen måste man "inom ramarna för en kommunikationsteori kunna redogöra för normalformerna av oförvrängd kommunikation" (Habermas, 1995:340). Habermas beskriver i *Kommunikativt handlande* (Habermas, 1990;1995) något som kan liknas vid den weberianska byråkratiska idealtypen, fast inom fältet för kommunikation. I den *målrationella handlingen* behandlar aktören den andra parten som objekt för sin handling lite på det monologiska sätt som hantverkaren behandlar sina material och verktyg. Den andre parten behöver på sin höjd inkluderas med kännedom om *hur, var* och *när* en handling ska utföras. Men Jürgen Habermas ser i *kommunikativt handlande* en dualistisk och högre nivå som även väger in den andra partens intressen i processen. Resultatkravet är samförstånd vilket kräver

att aktören väger in fler intersubjektiva aspekter än vid den målrationella handlingen. Kommunikativt handlande tar sin utgångspunkt i de situations- och giltighetsbetingelser som finns i *livsvärlden*. Livsvärlden² består av vardagligt medvetna bakgrundstankar och bakgrundsferdigheter som omedvetet bäddar in kommunikationsprocessen. Element av *objektiv sanning, normativ riktighet* eller *personlig uppriktighet* utgör den kommunikativa talhandlingens grundkomponenter och varje *förnuftig* språkkompetent aktör stödjer sig omedvetet på en eller flera av dessa *universella* (de reses i varje talhandling) *pragmatiska* giltighetsanspråk. Saknas någon av komponenterna är handlingen inte ömsesidigt förståelseorienterad och således inte per definition kommunikativt handlande menar Habermas. Strategiskt handlande ”kan skiljas från kommunikativt handlande därigenom att enskilda giltighetsanspråk suspenderas (som sannferdighet i strategiskt handlande, sanning i symboliskt handlande).” (Habermas, 1995:188) Det kan ibland även vara frågan om missförstånd i alla tre dimensionerna. Det är värt att observera distinktionen mellan att giltighetsanspråket suspenderas och att det är implicit. I den vanligt förekommande kommunikativa talhandlingen är endast ett av de tre giltighetsanspråken explicit. De två övriga som krävs för att talakten ska accepteras av lyssnaren är implicita. Habermas menar vidare att varje talare i princip har möjlighet att *välja* explicit giltighetsanspråk och att lyssnaren genom att vara kritisk och reflekterande kan välja att legitimera (ja) eller inte legitimera (nej) talhandlingen med avseende på dessa tre aspekter. Enligt sociologen Anita Kihlströms (2011) träffsäkra liknelse kan kommunikationen på det sättet uppfattas som en ”switch station” där lyssnaren, utan att egentligen reflektera över det, säger ja eller nej till argument. Studiens tre analysobjekt är språkhandlingar. Analysen kommer att använda den universalpragmatiska modellen för att rekonstruera de giltighetsanspråk talaren reser.

2.2.1 Lokutionär, illokutionär, perlokutionär

Om vi kan förstå det språk som talas är det som regel inga svårigheter att förstå ett yttrandes semantiska betydelse. Men den *pragmatiska* meningen är inte tillgänglig förrän vi är införstådda med vad som gör yttrandet förnuftigt i förhållande till livsvärldens allmänna intersubjektiva kriterier och den rådande situativa kontexten. Studien kommer framöver att skilja den semantiska meningen av ett yttrande från den mening yttrandet bär i interaktionen *per se*. Dessa ansatser kommer att refereras till som *formalpragmatik*.

---

² Habermas fördelar denna inbördes förståelse i tre värdeområden. A) *Kultur*, i form av upprätthållande av den samlade kulturella och vetenskapliga kunskapen, helt enkelt människans sökande efter sanning. B) *Samhälle*, som förmedlar sociala normer, moral och interpersonella relationer och människans sökande efter godhet och rättvisa. C) *Personlighet*, som förmedlar kompetens och socialisation och där den enskilde utrustas med ferdigheter via inläring och där människan hävdar sin identitet i sökande efter ärlighet och uppriktighet.

Enligt Habermas är talaren oftast simultant engagerad i tre olika aspekter av kommunikation. Den lokutionära, som refererar till något semantiskt begripligt, den illokutionära som har intentionen att skapa interaktion med lyssnaren samt den perlokutionära, som öppet eller dolt påverkar lyssnarens beteende och känslor. Vad som menas med ovanstående kan exemplifieras med det konstativa *Jag älskar dig*. Det lokutionära innehållets semantiska betydelse är ingen svårighet att tolka för den som kan språket. Men om talaren säger *Jag älskar dig* till mamma på mors dag innebär det förmodligen något annat än när talaren säger det till sin tilltänkta livspartner. Kontextuella faktorer lägger ofrånkomligen en *betydelsedimension* till den lokutionära komponenten. Detta är formalpragmatik och används oftast oreflekterat av talaren och förstås intuitivt av lyssnaren. *Jag älskar dig* kan förmedlas som a) ett tillkännagivande av talarens känslöförhållande till lyssnaren men också som b), c) för att påverka lyssnaren. I dessa fall är det våra erfarenheter, de etablerade interpersonella relationerna och det sammanhang som råder som avgör hur talare och lyssnaren reagerar och agerar på det propositionella innehållet.

a) Att säga *Jag älskar dig* i det förstnämnda fallet är samförståndsorienterat. När talakten är genomförd och giltighetsanspråken på sanning, riktighet och ärlighet är uppfyllda är båda parter införstådda med att ett visst förhållande råder, nämligen *Jag älskar dig*. Om det var talarens intention att lyssnaren ska *lära känna förhållandet som råder* kan talakten sägas vara lyckad. Under interaktionen har den illokutionära kraften, vars motiverande kraft grundar sig på talarens förmåga att signalera sina universalpragmatiska anspråk, skapat ömsesidig kännedom om förhållandet och den illokutionära komponenten kan sägas dominera talakten.

b) *Jag älskar dig* kan även påverka lyssnarens känslor. Denna kraft kan vara mer eller mindre medveten för talaren och de kan vara öppen eller dold för lyssnaren. Denna semantiskt oreglerade påverkansnivå på lyssnaren råder när den perlokutionära kraften till exempel gör lyssnaren glad eller ledsen över innehållet i talakten. I detta fall sägs den perlokutionära kraften dominera talakten.

c) *Jag älskar dig* kan förmedlas i ett sammanhang som skapar en *förväntan om ömsesidigt tillkännagivande* vars implicita kraft påverkar den andra parten. Lyssnaren kan av underförstådd beteendeförväntan känna skuld för att inte ömsesidigt hysa eller deklarerat talarens känsla. Den perlokutionära effekten är skuld-känsla. Effekten kan påverka lyssnarens beteende så att denne tillkännager att den älskar talaren. Detta utan att lyssnaren innan yttrandet fälldes hade för avsikt att göra detta. I talakten underordnas den illokutionära meningen, att informera om känslöförhållandet, av den perlokutionära kraften, som påverkar den andra partens känslor och agerande. Talakten domineras i detta fall av den perlokutionära kraften. Ilokutionära talakter med *medvetet* skapade

perlokutionära krafter är strategiskt målrationella och inte kommunikativa (Habermas 1998:332) och hör till en subkategori av ändamålsenliga akter som talaren inte erkänner (Habermas 1998:126). Analysen kommer att använda den formalpragmatiska modellen för att rekonstruera vad empirins talhandlingar kan ha för krafter.

2.3 Ledarskap och trovärdighet

De talade handlingar som förekommer i studien har formulerats av organisationens ledare och med adress till de ledda. För att förstå handlingar i denna kontext är det värt att ta del av både sociologen Howard S. Becker (1970) och statsvetaren Erik Oddvar Eriksens (1997;2001) tankar kring ledarskap. För att börja med Becker så har denne funnit att deltagarna i varje system av rangordnade grupper accepterar att den högst rankade gruppen har rätt att slå fast hur det verkligen är. Organisationer visar ofta upp en struktur där informationsflödet sker uppåt och försöker på det sättet demonstrera att de som befinner sig högst upp har tillgång till mer fullständig information än andra. De som är lägre rankade kommer som en följd att ha en ofullständig bild och deras syn på verkligheten kommer att vara diffus. Enligt Becker så kommer den välanpassade organisationsmedlemmens att betrakta utsagor från dem däruppe som mer trovärdiga och som den bästa redogörelsen för hur allting fungerar. Frågor om rang och status ryms i seder och vanor och det innebär också att denna uppfattning i organisationen har en moralisk kvalitet. Medlemmar i gruppen är alltså moraliskt skyldiga att acceptera den definition som svarar mot den överordnades framför andra. Trovärdigheten och rätten till att bli hörd blir som en följd av rangordningen ojämnt fördelad. (Becker, 1970:126-127) För att förstå talade handlingar så menar Eriksen att koordinering av handling inte bara innebär en kognitiv aspekt utan även en acceptabilitetsaspekt. Ofta uppfattar aktören att bara besluten är tagna med effektivitet och förnuft så är det inte så noga hur de kommit till stånd. Men även rationella beslut möter motstånd om de inte fattats på ett korrekt sätt. I praktiken garanteras legitimiteten snarare av *procedurerna* och *kvalitén* på kommunikationen än dess substantiella innehåll. Den kommunikative ledaren agerar *med utgångspunkt i intersubjektiva moraliska och etiska kriterier* och får dem prövade mot legitima förväntningar. Ledaren handlar då *normkonformt och konsensusorienterat*, allt enligt Eriksen (1997). Det krävs av ledaren att ta fram skäl och förklaringar för sina beslut och att visa att besluten är väl förankrade i den rådande utvärderingen av situationen och att det beslut som fattas är det bättre av alternativen som står tillbuds. Om ledarna på detta sätt från början anlägger ett argumentativt förhållningssätt och anger motiv för sina åtgärder stärker det deras legitimitetsbas så att de inte alltid behöver uppnå konsensus. De har lyckats upprätta en reell auktoritetsbas (Eriksen 1997).

3.0 Material

3.1 Empirin och dess begränsningar

De handlingar som är centrala för studien har tagit plats inom en kommunal förvaltning. I en demokrati förväntas att en byråkratisk förvaltning regelmässigt skriftligt dokumenterar handlingar och beslut. Dock har Elmér och Viklunds (2015) utredning inte kunnat finna att grunderna för beslut eller den kommunikation som skett mellan aktörerna har dokumenterats (2015:16). Tillträdet till fältet där studiens handlingar motiveras, för aktörerna eller för andra, kan därmed sägas vara begränsat. Studien använder sig av offentliga dokument från kommunens eller centralorganisationens webbplats samt vissa händelser som är tillgängliga via nyhetsmedia. För övergripande information om fallet använder studien Elmér och Viklunds utredning och för analysens *kommentar*, *presskonferens* och *utredning* används följande källor:

Arbetsgivarens *kommentar* till avstängningsbestämmelsen AB § 10

Allmänna bestämmelser (AB) är ett arbetsrättsligt kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter som rör lön och allmänna anställningsvillkor. Kommunen är medlem i centralorganisationen för Sveriges kommuner och landsting (SKL). Avtalstexten är som juridisk text befriad från normativa och expressiva element och är av den anledningen i stort sett otillgänglig för studiens analysapparat. Emellertid har SKLs förhandlingssektion utarbetat kommentarer som innehåller rekommendationer hur bestämmelsen ska tillämpas. Förhandlingssektionen uppger i förordet att kommentaren utarbetats med *förhoppning* om att det ska ge *vägledning* och *underlätta* det personalpolitiska arbetet samt bidra till att *utveckla* arbetsgivarrollen. SKLs kommentarer kommer att analyseras i studien.

Kommunledningens *presskonferens* den 12 maj 2014

Under en eftermiddag agerar kommunledningen genom att besluta om att stänga av rektor från arbetet. Samma kväll kommunicerar kommunledningen beslutet till allmänheten som ett led i policyn om den ”transparenta” linjen (Elmér & Viklund, 2015:56). Närvarande under presskonferensen är kommundirektör, kommunalrådet i välfärdsfrågor, förvaltningschef för barn och ungdom samt kommunikationschefen som moderator. För att användas i studien har en videoupptagning av presskonferensen (Sydöstran, 2014) transkriberats av författaren.

ACP konsults *utredning*

Några timmar efter att dödsfallet hade blivit känt meddelade kommunalrådet att en utredning skulle göras. Någon dag efter ovanstående presskonferens var utredningen i arbete

för att, som det heter i uppdragsbeskrivningen, *identifiera eventuella brister och minimera risker*. Utredningens *Uppdragsbeskrivning* (ACP konsult, 2014:5) och *Analys och bedömning* (ACP konsult, 2014:31) kommer att användas i studien.

Advokaterna Annika Elmér och Lars Viklunds utredning

Studien gör en jämförande referens till utredningens uppdragsbeskrivning (Elmér Viklund, 2015:12,13) samt refererar några gånger till utfallet av deras undersökning.

3.2 Kategorisering av materialet och tillämpning av teorin

Studiens tre handlingar behandlas analytiskt som om de vore talhandlingar (Se även 6.2 *Kritik av analysmodellen*). I den vanligt förekommande kommunikativa talhandlingen är enligt Habermas ett av de tre giltighetsanspråken, *objektiv sanning*, *normativ riktighet* eller *personlig uppriktighet*, explicit. De två övriga som krävs för att talakten ska accepteras av lyssnaren underförstås. Analysen kommer med denna grundförutsättning att ta som utgångspunkt att *om* lyssnaren inte är kritisk och reflekterande, så kommer lyssnaren i samma stund som denne legitimerar det explicita giltighetsanspråket, även omedvetet legitimera även de två underförstådda. Under det inledande arbetet har olika analysmodeller prövats på nedanstående texter 1-3. För att begränsa studiens omfattning redogörs inte för detta förfarande i sin helhet utan endast kortfattat för utfallet av prövningen. Den visar att:

Kommentaren,

som i huvudsak *framställer rekommendationer* om hur avtalstexten ska tillämpas, är åtkomlig för analys med formalpragmatiska begrepp som perlokutionära (2.2.1) krafter och deras effekter.

Presskonferensen,

som *tillkännager, beskriver och motiverar* beslut, är åtkomlig för analys med universalpragmatiska begrepp som de giltighetsanspråk (2.2) talaren reser.

Utredningens uppdragsbeskrivning,

som är *styrmedel* för utredarens arbete, är åtkomlig för analys med universalpragmatiska begrepp som giltighetsanspråk och formalpragmatiska illokutionära och perlokutionära krafter och effekter samt även ur ett trovärdighetsperspektiv (2.2 och 2.3).

Utredningens analys och bedömning, som i sitt format är en *beskrivning och sammanställning* är åtkomlig för analys ur ett trovärdighetsperspektiv (2.3).

4.0 Analys

4.1 Vad uttrycker kommentaren?

Ur kommentaren till avstängningsbestämmelsen

Avstängning är en tillfällig åtgärd i avvaktan på att arbetsgivaren kan ta ställning till ett eventuellt beslut om disciplinpåföljd, uppsägning, avskedande, polisanmälan, omplacering, förflyttning eller annan åtgärd.

/.../ när en arbetstagare genom sitt uppträdande sätter säkerheten i fara eller allvarligt stör ordningen på arbetsplatsen och inte rättar sig efter tillsägelse. Det kan gälla också om en arbetstagare kommer till arbetet i onyktert (drogat) tillstånd eller uppträder onykter i arbetet.

/.../ situationer då arbetets behöriga gång kräver att arbetstagaren avstängs från arbetsplatsen eller från sina arbetsuppgifter. /.../ Åtgärden bör alltså användas endast i allvarigare fall då den är nödvändig för att undvika störningar i verksamheten, t.ex. vid påtagliga samarbetssvårigheter.

/.../ när en arbetstagare genom sitt handlande får arbetsgivaren att överväga att skilja arbetstagaren från anställningen på grund av att arbetstagaren missbrukat arbetsgivarens förtroende eller gjort sig skyldig till brottslig handling.

Kommentarsekvenserna framställer omständigheter där det i avvaktan på ställningstagande om beslut om *sanktioner* kan passa att tillämpa avstängningsbestämmelsen. Kommentaren gör detta genom att exemplifiera med olika *brott mot normativa värden*. Om lyssnaren tillämpar bestämmelsen enligt rekommendationen kan talhandlingen sägas vara lyckad. Den illokutionära kraften har med grund i de explicita normativa giltighetsanspråken överfört den illokutionära meningen. Överföring sker emellertid i en kontext av explicita *sanktioner* och *brott mot goda normativa värden*. Med denna ansats går det att göra antaganden om de perlokutionära effekter som skapas. Det finns normativt inbäddade förebråelser i talhandlingen. Till exempel nämns *disciplinpåföljd, uppsägning, avskedande, polisanmälan, omplacering, förflyttning sätter säkerheten i fara, allvarligt stör ordningen, inte rättar sig efter tillsägelse, onyktert (drogat) tillstånd eller uppträder onykter* bara för att nämna några. Dessa handlingar appellerar i moraliskt eller legalt avseende till en normativ bakgrundskonsensus. Denna är inriktad på samförstånd om vad som är socialt oacceptabelt på arbetsplatsen. Att som arbetstagare förekomma som subjekt i en talhandling med dessa negativa handlingar ger som en följd en perlokutionär kraft som sammanför den avstängde med de negativa handlingarna. Effekten blir att den avstängde nedvärderas och vanörs.

Kommentaren är av utrymmesskäl inte citerad i sin helhet. Ett antal av de meningar som inte finns med ovan refererar till ekonomiska regulativ. De flesta av dessa förmedlar att arbetstagaren ska förhindras att få ekonomisk vinning av sitt predikament som avstängd.

Nedanstående kommentarsekvensen förtjänar dock att uppmärksammas eftersom den ger uttryck för arbetsgivarens njudda förhållningssätt.

Ur kommentaren till avstängningsbestämmelsen

.../ Avsikten är alltså att förhindra att arbetstagare får ekonomisk vinning genom att utföra annat arbete under avstängningstiden.

Den illokutionära meningen med talhandlingen i sin helhet är att förhindra arbetstagaren att få ekonomisk vinning av arbetet denne utför. Den perlokutionära kraften är att den avstängde ges ett lägre värde än de arbetstagare som inte avsiktligt förhindras ekonomisk vinning av utfört arbete. Effekten är att den som stängs av från arbetet nedvärderas. Analysen visar att handlingen rymmer sanktioner, negativa normbrott och explicita försök att stänga arbetstagaren ute från ekonomiskt förvärv. Detta nedvärderar och vanärar den avstängde.

4.2 Vad uttrycker presskonferensen?

Ur presskonferensen

Förvaltningschef barn och ungdom:

Det har florerat många uppgifter och vi har haft anledning att granska skolans ageranden runt den här eleven. Det har lett fram till att vi nu har information som gör det tydligt att skolan har brustit i sin anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen. Rektor är den som står ansvarig ser vi idag och hans egen beskrivning är att han har haft telefonsamtal med socialförvaltningen för att det har funnits en oro kring flickan i skolan. Han har då fått veta att det finns ett pågående ärende kring flickan och blivit hänvisad till aktuell handläggare. I det samtalet har han fått veta att det är ett nu avslutat ärende och att det nu finns en vårdnadshavare utsedd till flickan. Han har därmed låtit sig nöja med den informationen och dragit en egen slutsats om att är det en vårdnadsutredning gjord så måste ju nu flickans hemförhållanden vara säkrade och tryggade. Rektor är givetvis helt förkrossad idag över den bedömning han gjorde i det samtalet och är helt klar över att han själv borde ha gjort en orosanmälan vid det här tillfället utifrån de uppgifter som fanns tillgängliga från skolan.

Med det här så har vi idag beslutat att rektor kommer att avstängas från sin tjänst och det görs en överläggning imorgon med hans fackliga organisation. Här är viktigt att betona att vi gör det som ett stöd för rektor också för att han inte ska finnas med nu under utredningstiden i verksamheten och heller inte ha den här press som det här innebär.

I presskonferensens *inledning* (ovanstående första stycke med text) placerar talakten lyssnaren i en kontext som svarar mot talarens uppfattning av situationen. I stycket efter *inledningen* anknyter talaren till inledningen med orden *Med det här så har vi idag beslutat att rektor kommer att avstängas av från sin tjänst /.../*. Yttrandet *Med det här* pekar på talarens objektiva giltighetsanspråk och sanningsreferens. Citat ur första stycket ovan:

Ur presskonferensen

.../ vi har haft anledning att granska /.../ vi nu har information /.../ anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen /.../ hans egen beskrivning

Talarens giltighetsanspråk på objektiv sanning reses med hjälp av referenser till det påstådda resultatet av att *granska* och *har information* samt legala fakta som procedurell *anmälningssplikt* och till slut rektors *egen beskrivning*. Lyssnaren kan med dessa referenser i talhandlingen oreflekterat svara ja till talarens giltighetsanspråk på objektiv sanning. Referensen talaren gör till procedurella legala fakta som *anmälningssplikt* gör att lyssnaren på normativ grund kan svara ja till det objektiva giltighetsanspråket. Alla vet ju att man ska följa lag. Men lyssnarens ja-svar till denna objektiva legala legitimitet kan oreflekterat bli ett ja-svar även till att det är normativt acceptabelt att stänga av arbetstagaren. Men bara för att det i procedurell mening är normativt korrekt att följa lag är det inte givet att lagen i substantiell mening ska tillämpas på detta sätt. Om anmälningssplikten *de facto* är åsidosatt har ju ännu inte prövats i en neutral och objektiv utredning. Den reflekterande lyssnaren kan alltså utmana sanningsreferensen och talarens giltighetsanspråk på objektiv sanning.

Den fortsatta delen av analysen berör talarens referens till rektors *egen beskrivning*.

Ur ovanstående första stycke med textcitat från presskonferensen

**.../ är givetvis helt förkrossad idag över den bedömning han gjorde /.../
är helt klar över att han själv borde ha gjort en orosanmälan**

Rektor beskrivs som *förkrossad* och kan sålunda förmodas vara emotionellt påverkad på något sätt. Med detta som grund finns det skäl för den reflekterande lyssnaren att ifrågasätta rektors omdöme när han lämnar en *egen beskrivning* av sitt agerande.³ Den reflekterande lyssnaren kan, med grund i den information talaren lämnar om hur rektor mår, utmana tillförlitligheten i påståendet *vi nu har information*. Informationen ges ju av rektor vars omdöme kan antas vara nedsatt på grund av emotionell påverkan från den rådande situationen. Dessutom innebär att vara *förkrossad* över sin bedömning inte det samma som att den är fel i sig eller att *förkrossad* kan likställas med fel i tjänsteutövningen. En aktörs bedömning är en process som sker i god tro och efter bästa förmåga. Aktören gör en avvägning av olika fakta och förhållanden som denne vid tidpunkten känner till. Resultatet kan bli underlag för en sammanfattning, en ståndpunkt eller en handling. Att i efterhand vara *förkrossad* över sin bedömning är inte det samma som att den är fel eller klandervärd *per se*. I detta fall är det först efter dödsfallet som det visar sig att en annan *bedömning* hade passat den allmänna opinionen bättre. Den reflekterande lyssnaren kan alltså med grund i talarens referens till den emotionella påverkan som råder samt den onyanserade svartvita

---

³ Att människor tar på sig skuld i olika sammanhang är inget ovanligt fenomen. I synnerhet när deras omdöme är påverkat. Ett exempel i denna riktning är att polisen har uppgifter om 98 personer som erkänt mordet på Olof Palme (SOU 1999:88).

hållningen, *givetvis*, till rektors självkritik utmana det objektiva sanningsanspråket.

Talakten förmedlas som gemensam och normkonform, *givetvis*, med lyssnaren. Det propositionella *är helt förkrossad* ger expressiv kraft åt *den bedömning han gjorde*. *Helt förkrossad* hör till en dramaturgisk och emotionell värld. Har rektor sagt att han är förkrossad eller har talaren själv upplevt att rektor är det? Förmedlas *förkrossad* som talarens subjektiva intryck eller med objektiv referens till rektors faktiska emotionella tillstånd? I sammanhanget går det inte att avgöra. I båda fallen är det svårt att förena den uppgift som förmedlas med de elementära krav på kyla och mekanisk stabilitet som bör ställas på talaren som agent i ett systemiskt forum.

Sekvensen *helt klar över att han själv borde* förmedlar med förstärkningsord, *helt klar*, tveklösa moraliska insikter om objektets agerande. Även denna talakt bär på ett dramaturgiskt och expressivt element. Detta är svårt att förena med elementära krav på en saklig framställning, utan referenser till expressiva eller moraliska värden, som bör råda i ett systemiskt forum.

Ur presskonferensen

!.../ vi gör det som ett stöd för rektor också för att han inte ska finnas med nu under utredningstiden i verksamheten och heller inte ha den här press som det här innebär.

Talakssekvensen propositionella mening är att arbetstagaren *inte ska finnas med under utredningstiden*, alltså inte komma till sitt arbete. Talaren väljer att hämta argument till propositionen från de föregående och de efterföljande talakssekvenserna. Argumenten i dessa rättfärdigar avstängningen med positiva moraliskt/praktiska värden. Värdena är att man bör ge *stöd* till dem som behöver och att man inte bör *ha press*. Den reflekterande lyssnaren kan väga dessa argument mot det förhållande som råder med arbetsgivarens legala prerogativ. Prerogativet innebär att arbetsgivarens har rätt att leda och fördela arbetet och således välja när och hur någon ska vara på arbetet. Det finns fyra chefer närvarande under presskonferensen. Trots detta verkar talaren uppfatta att det råder ett underskott på procedurell legitimitet *eftersom* talaren väljer att motivera avstängningen med hänvisning till substantiella moraliska och praktiska värden. En neutral byråkratisk systemrepresentation bör kunna motivera hur det ska vara med systemiska värden och utan att använda expressiva och moraliskt/praktiska argument. Presskonferensen som systemrepresentation möter inte elementära neutrala krav. Den reflekterande lyssnaren observerar att systemrepresentanten reser expressiva och moraliskt/praktiska

giltighetsanspråk för att motivera systemiska handlingar. Att systemagenten inte följer de systemiska imperativerna uttrycker normlöshet.

4.3 Vad uttrycker utredningen?

4.3.1 Utredningens uppdragsbeskrivning

Ur Uppdragsbeskrivningens inledning

Den 30 april hittades en åttaårig flicka svårt skadad i en lägenhet i K-stad. Flickan avled sedermera på sjukhus. Det släktingar som flickan bodde hos häktades på sannolika skäl misstänkta för mord.

Tre kommunala nämnder hade varit delaktiga i ärenden rörande flickan. Kommunledningsförvaltningen beslutade att en utredning skulle göras avseende de olika nämndernas agerande.

Uppdragsbeskrivningens första textstycke utgörs av sanningsreferenser till objektiva fakta. Fakta utgörs av ett dödsfall. Detta har skett, alltså kan lyssnaren svara ja till talarens explicita sanningsanspråk. I andra textstycket består det propositionella innehållet av *tre kommunala nämnder hade varit delaktiga* i ärenden rörande flickan. Innehållet påverkas av det föregående textstycket som framställer sanningsreferenser om ett dödsfall. Ja-svaret lyssnaren ger till att dödsfallet har skett kan lyssnaren oreflekterat ta som ett ja-svar även till att de som utreds på något sätt är delaktiga i orsakerna till dödsfallet. Talaktens disposition ger den perlokutionära kraften att utredaren ska utreda ageranden som kan likställas med delaktighet i dödsfallet.

Ur Uppdragsbeskrivningen

/.../ eventuella brister och kritiska händelser inom ramen för handläggningen ska identifieras

Det är normkonformt att ledande systemrepresentanter beställer en utredning och det är normkonformt att en utredare ska följa uppdragsgivarens vilja. Lyssnaren kan alltså svara ja till talarens normativa och relationella rättfärdighetsanspråk i befallningen *ska identifieras*. Med detta ja-svar riskerar lyssnaren att oreflekterat även svara ja till det implicita objektiva underlaget för uppdragsgivarens vilja, det vill säga sanningsanspråket att det finns *eventuella brister*. Den illokutionära meningen *ska identifieras* har således den perlokutionära effekten att utredningens resultat förväntas leverera *eventuella brister*. Ordvalet *eventuella* förmedlar en förväntan i riktning mot att det finns *brister*. Det är svårt att förena med en förutsättningslös utredning av hur det faktiskt förhåller sig. Det är värt att reflektera över Beckers observation om den moraliska skyldigheten att acceptera den definition, *ska identifieras*, som svarar mot den överordnades framför andra och som den bästa

redogörelsen för hur allting fungerar. Det uppstår med detta ett implicit produktionsansvar att finna *eventuella brister* i den organisation som skall utredas.

Ur Uppdragsbeskrivningen

2. Beskrivning av om

- A. det finns riktlinjer och rutiner för ärendehandläggningen i de olika kommunala verksamheterna
- B. om dessa i så fall är kända i verksamheterna
- C. har rutinerna följts i det aktuella ärendet och
- D. hur skolan hanterat anmälningsskyldigheten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen

Den illokutionära meningen med talaktssekvensen *Beskrivning av om det finns riktlinjer och rutiner* antar hållningen att *riktlinjer och rutiner* inte redan är kända. Detta kan förefalla som ett kritiskt ställningstagande och en neutral hållning. Men meningen intar utgångspunkten att det som är grundläggande för förvaltningens verksamhet, det vill säga rutiner och riktlinjer, *inte* finns. Utgångspunkten *om*, det vill säga att det råder oklarhet, är inte neutralt utan har slagsida åt att det finns brister i organisationen. Det är skillnad mellan att beställa ett letande efter det som faktiskt finns och att beställa ett letande efter *om* det finns.

Talaktsens illokutionära *beskrivning av om* har den perlokutionära effekten att hos lyssnaren skapa uppfattningen att något saknas i organisationen. Skrivningen för med sig att utredaren, som i sitt arbete förutsättningslöst borde beskriva hur det *de facto* förhåller sig, istället utgår ifrån att det finns *brister*, saknade *riktlinjer och rutiner* att beskriva. Utredningen är ännu inte påbörjad, men det har upprättas en specifikation av de felkategorier där utfallet från utredningen ska sorteras. Det är inte förutsättningslöst.

Hur skolan följt skyldigheten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen är ett neutralt konstativ.

Men som propositionell komponent ramas den in av de föregående talaktssekvenserna med negativa referenserna som *har rutiner följts och brister /.../ ska identifieras*. Resultatet blir att även denna explicit objektiva referens påverkas av kontexten till att uttrycka att *skyldigheter inte följts*.

Ur Uppdragsbeskrivningen

3. Förslag på förbättringar i ärenderutinerna och hur handläggningen kan säkras för att minimera riskerna i framtida handläggning.

Skrivningen *hur handläggningen kan säkras för att minimera risker i framtida handläggning* medierar att handläggningen redan är känd för att vara förenad med *risker*.

Utredningsresultatet, som ska beskriva hur det *de facto* förhåller sig, påverkas i uppdragsbeskrivningen till att identifiera redan kända *eventuella brister, saknade riktlinjer och rutiner* och *risker* i verksamheten. De som utreds framställs som delaktiga i orsakerna kring dödsfallet. I kontext med inledningen medieras att dödsfallet skulle kunna ha undvikits om *eventuella brister, saknade riktlinjer och rutiner* och *risker* inte funnits i verksamheten. Slutsatsen är att uppdragsbeskrivningen är svår att förena med krav på en förutsättningslös och neutral utredning.

4.3.2 Utredningens analys och bedömning

Två ansatser och två resultat

Studien har genomfört en kvantitativ och en kvalitativ analys av utredningens analys och bedömning. I det kvantitativa momentet har studien summerat de händelser och omständigheter från skolans organisation som förekommer och funnit totalt 21 händelser och omständigheter. Enligt Skollagen (2010:800) så ska rektor leda och samordna det pedagogiska arbetet och *besluta om sin egen (skolans) inre organisation*. Dessa händelser och omständigheterna är således rektors ansvarsområde vilket för med sig att rektor är mer eller mindre kritiserbar på ett antal punkter. I det kvalitativa momentet fann analysen en språkligt åtskiljande och hierarkisk struktur som fördelade sig som följer:

Lärarna

tror, är i god tro, hyser tro, känner, visste inte och känner inte till och uppger att de har otillräckliga kunskaper.

Rektor

påtar sig ansvar, hänvisar, informerar, kontaktar och drar slutsatser.

Utredaren

sammanfattar, konstaterar, uppenbarar, identifierar, och uppmärksammar det som är otillfredsställande.

Förvaltningschefen

är medveten.

Språkanvändningen kan tolkas innehålla en skillnad mellan en kognitiv och en expressiv värld. Skildringen av aktörerna antar en åtskiljande och hierarkisk struktur genom att de med lägst strukturell position beskrivs som mindre vetande och emotionellt uppriktiga i förhållande till aktörer högre upp i hierarkin som beskrivs som handlingskraftiga och hörande till en kognitiv, bättre vetande, sanningssökande, exekutiv och analytisk värld. Analysen visar att *utredningens analys och bedömning* paternalistiskt och monologiskt

beskriver värden till förmån för ett perspektiv uppifrån och ner och att rektor kritiserar på ett antal punkter.

4.5 Sammanfattning

Studiens utgångspunkt är att det kan finnas empiri för uppfattningen att den avstängde arbetstagaren har agerat suicidalt på grund av systemiska handlingar. Analysen har därmed sökt efter vad handlingarna uttrycker. Arbetsgivarens *kommentar* till avtalet om avstängning omfattar ett stort antal exempel på negativa normbrott och sanktioner. Dessa har ett negativt normativt värde och överför detta värde på den som blir objekt för handlingen avstängning. Arbetstagaren arbetar som rektor och är väl medveten om lydelsen i *kommentaren*. Men även presskonferensen placerar arbetstagaren som objekt i handlingen avstängning. Att förekomma som objekt i denna kontext gör att arbetstagaren nedvärderas för sig själv och andra. *Presskonferensen* reser objektiva giltighetsanspråk på sanning och information genom att referera till den avstängde. Analysen visar emellertid att sanningsreferenserna för anspråken inte kan bekräftas. Det för med sig att den intersubjektiva koordinationen med arbetstagaren *inte* uppnås och att arbetstagaren riskerar att erfara normlöshet. Under *presskonferensen* reser systemrepresentanten expressiva och normativa giltighetsanspråk för att motivera systemiska handlingar. Detta pekar på att det råder ett underskott på systemisk legitimitet. Även detta kan tolkas som att den intersubjektiva koordinationen med arbetstagaren *inte* är nådd. Arbetstagaren erfar normlöshet även i detta fall. I utredningens *uppdagsbeskrivning* framställs de personer som ska utredas, och därmed arbetstagaren, som *delaktiga* i orsakerna till ett dödsfall och som arbetstagare i en organisation med *eventuella brister*. Som utredningsobjekt associeras arbetstagaren med orsakerna till ett dödsfall och för att begå fel i tjänsten. Detta vanäras arbetstagaren. I utredningens *analys och bedömning* finner studien att den avstängde kritiserar och underordnas i ett paternalistiskt perspektiv. Detta nedvärderar arbetstagaren.

I olika delar uttrycker handlingarna vanära, nedvärdering, kritik och förmedlar normlöshet. De tre handlingarna förenas av att den gemensamma basen för ömsesidiga giltighetsanspråk, bakgrundskonsensus har rubbats. En meningsfull kommunikation med den avstängde kan inte längre fortsätta. I samverkan med den fysiska avstängningen från arbetsplatsen, är det rimligt att anta att arbetstagaren desintegreras från sin samhällstillhörighet. Desintegration och upplevelse av anomi kan enligt sociologen Émile Durkheim leda till suicidalt agerande. Analysens tolkning av empirin ger slutsatsen att handlingarnas uttryck kan innehålla grund för suicidalt agerande.

5.0 Diskussion

5.1 Avstängning som redskap

Avtalstexten AB§10 är som juridisk text fri från moraliska och expressiva element och av den anledningen till större delen otillgänglig för studiens analysapparat. Dokumentet reglerar konflikter på arbetsplatsen med ekonomiska men även vissa normativa element. Till avtalstexten har SKLs förhandlingssektion utarbetat en kommentar. I jämförelse med avtalstexten är kommentaren invaderad, för att inte säga koloniserad, av negativa normativa element. Förhandlingssektionen uppger i förordet att kommentaren har utarbetats med *förhoppning* om att det ska ge *vägledning* och *underlätta* det personalpolitiska arbetet samt bidra till att *utveckla* arbetsgivarrollen. Den *vägledning* som erbjuds är att förhandlingssektionen förser avtalstexten med exempel på sanktioner och normbrott, *disciplinpåföljd, uppsägning, avskedande, polisanmälan, omplacering, förflyttning sätter säkerheten i fara, allvarligt stör ordningen, inte rättar sig efter tillsägelse, onyktert (drogat) tillstånd eller uppträder onykter*, allt det som den neutrala lagtexten med juridisk sorgfällighet undviker. Förhandlingssektionens *förhoppning* att rekommendationen skall *underlätta* kan istället förmodas ha den oavsiktliga konsekvensen att de arbetstagare som blir föremål för avstängning förknippas med en eller flera av ovan nämnda normbrott. *Kommentaren* är dessutom, av den kvalitativa dispositionen att döma, i likhet med avtalstexten, ett i huvudsak ekonomiskt regulativ och präglas sålunda av sin omfattande ekonomiska logik.

Trots det ovan stående väljer arbetsgivaren i K-stad att använda AB§10 som redskap för att hantera en *förkrossad* arbetstagare som behöver *stöd* i att sina svårigheter på arbetet. Detta förfarande uppvisar en diskrepans i förhållande till förhandlingssektionens intentioner att ge *vägledning* och *underlätta* det personalpolitiska arbetet samt bidra till att *utveckla* arbetsgivarrollen. Tillämpningen av bestämmelsen i ett mjukt personalärende med mediala komplikationer är svår att betrakta som ett särskilt gott resultat av en *utvecklad* arbetsgivarroll. Användningen framstår i bästa fall som en rationell reaktion för att visa handlingskraft mot bakgrund av den allmänna opinionens upprördhet men med föga annat rättfärdigande.

5.2 Den rättfärdigande processen

För att förstå presskonferensen som konstruktion går det att ta avstamp i den weberianska byråkratiska idealtypen. Under en presskonferens som hålls av en förvaltningsledning förväntar åhöraren främst en framställning av systemiska händelser, som till exempel tillkännagivande av beslut som fattats i olika nämnder. Den systemiska agenten förmedlar de objektiva fakta som styr systemets handlingar. Dessa funktionella imperativer är konstruerade för att garantera en neutral reproduktion av de systemiska processerna. Men sedan Weber skapade sin konceptuella abstraktion har det skett sociala och administrativa förändringar. Enligt sociologen Luc Boltanski och

arbetslivsforskaren Laurent Thevenot (2006) har förvaltningar historiskt haft som uppdrag att framförallt förvalta organisation och anställda. Men de ser nu en roll i att påverka opinion (*presskonferensen*) och tjänsteanvändare. Dock är de redskap och den kompetens som står till förfogande fortfarande bara dem från organisationsförvaltningen (Boltanski & Thevenot, 2006:342). Med andra ord är de helt enkelt inte tränade i att hålla presskonferenser. Att man trots bristande kompetens väljer att göra så skulle kunna tolkas som institutionell isomorfism, en observation gjord av sociologerna Paul DiMaggio och Walter Powell (1983), som ofta tar formen av omedvetna försök att imitera beteende hos mer framgångsrika organisationer (*t.ex. svenska börsföretags hantering av media*). Beteende kan utlösas när systemagenterna har svårt att förstå de egna organisatoriska processerna, när målen är otydliga och när miljön skapar symbolisk osäkerhet. Att bemöta osäkerhet med imiterande beteende kan, med en liten ansträngning som insats, ge snabba fördelar (DiMaggio & Powell, 1983:151).

Presskonferensen visar upp systemets kultur och dess brist på kompetens och kunskap. Beslutet om avstängning tillkännages och rättfärdigas med expressiva, normativa och objektiva element. Att bestämmelsen om avstängning är avtalsmässig (*överläggningar med facket imorgon*) anges som objektiva argument för att skilja arbetstagaren från arbetet. Det är i princip korrekt handlagt och strävar efter legitimitet med hjälp av en känd procedur. Men de substantiella argumenten för att använda AB§10 håller inte för en prövning. Rektors emotionella *egen beskrivning* är osaklig grund för ett antagande om tjänstefel.⁴ Den idealtypiske funktionelle byråkraten behöver inte inför allmänheten rättfärdiga sina systemiska handlingar med andra argument än systemiska. I synnerhet inte *emotionellt* eller *moraliskt-praktiskt*. Det finns gott om exempel på framgångsrika organisationer som gör motsatsen.⁵ Habermas liknar det politiska fältet vid en arena för framför allt rättfärdigande (Habermas, 1996:307). Det rättfärdigande som manifesteras under presskonferensen sker med språkkomponenter som är typiska i en samförståndsorienterad kommunikation. Den sanningssökande referensen till rektors *egen beskrivning* liknar en nära relation. Detsamma gäller det emotionella uttrycket *förkrossad* och reflektionen över komplikationen som att *ha den här press det här innebär* samt det omhändertagande uttrycket *stöd för rektor*. Beslutet förmedlas som taget i samförstånd, av godhet och i koordination, *givetvis*, med lyssnaren. Men sammantaget framstår detta som en ridå för att dölja brist på intersubjektivitet och samförstånd med rektor och att

---

⁴ Kommunledningen verkar senare ha kommit till insikt om några av dessa svårigheter. Enligt Elmér/Viklund så hävdades beslutet om avstängning utan någon känd motivering 10 dagar senare och rektor gick åter i tjänst.

⁵ Under natten till den 21 maj 2015 hotades SAS inrikesflyg av totalt sammanbrott när 430 piloter var varslade att tas ut i strejk. I denna situation, bara timmar innan strejkvarslet, fanns det ett starkt och legitimt allmänintresse att få veta hur förhandlingarna förlöpte. SAS representanter sade nästan inget och facket lämnade inte någon information alls. SVTs reportageteam som bevakade förhandlingarna utanför dörren till sammanträdesrummet fick inget veta och hade inget att referera.

presskonferensen inte är ett deliberativt forum. De normativa och expressiva elementen kan avfärdas som monologiska eftersom talaren inte redovisar intersubjektiva procedurer som väger in vad den andra parten tycker om att bli avstängd. Talhandlingen är i sin helhet strategiskt målrationell eftersom den saknar referens till en ömsesidig kommunikation beträffande beslutet som tillkännages. I bästa fall framstår byråkratin som omedvetet koloniserad av livsvärldens expressiva och normativa element.

5.3 Den kommunikative ledaren versus byråkraten

Det som träder fram i presskonferensen är hur en förvaltning som främst bör motivera sitt agerande i överensstämmelse med lagliga normer, procedurell legitimitet, glider över till att motivera sitt agerande i enlighet med accepterade normer, substantiell legitimitet. Enligt Habermas (1996:65) utesluter social integration och systemintegration varandra. För att förstå det som sker är det värt att reflektera över systemagenternas multipla roller. Att karismatiskt visa engagemang för uppdraget och hänvisa till goda värden för de beslut som fattas kan förmodas leda till viss framgång som ledare. Men lyckad kommunikativ handlingskoordination kräver objektiva fakta och framförallt en intersubjektiv förståelse för de beslut som ska fattas. Det sistnämnda för enligt Eriksen (1997) med sig att legitimiteten snarare garanteras av procedurerna och kvalitén på kommunikationen än dess substantiella innehåll. Med denna insikt kan det alltså synas råda en konflikt emellan den ideale ledaren och den ideale byråkraten. Den förstnämnde kan stödja sig på expressiva eller moraliska värden och ett deliberativt förfarande men den sistnämnde inte får lämna fältet för objektiva, neutrala och systemiska imperativ. Konflikten kompliceras när det krävs av samme aktör att ikläda sig båda rollerna, ibland vid samma tillfälle. Ena stunden ska aktören entusiastiskt agera som en framgångsrik ledare med kommunikativa procedurer och normativa argument för sina beslut och andra stunden med kyla, objektivitet och mekaniskt korrekt. Det är skillnad på att engagera anställda inför en arbetskrävande omorganisation jämfört med att sakligt motivera en avstängning av en arbetstagare med dess personliga sociala komplikationer. Byråkratins preferensstruktur har enligt Habermas inte utrymme för kommunikativt handlande. Om byråkratin medgavs detta utrymme så skulle den inte vara institutionellt fri. Den skulle i så fall förlora sin egenskap som en från livsvärlden utdifferenterad enhet. Vad ska samhället med en byråkrati som inte går säker för livsvärldens stormar? Dess giltighetsanspråk går ju inte att skilja från livsvärlden självt så av vilken anledning ska systemet under sådana förhållanden äga makt över subjekten?

5.4 Den gode politikern eller att svara med en fråga

För att fullt ut förstå hur *uppdragsbeskrivningen* kan inledas med en beskrivning av ett dödsfall borde denna studie ha en emotionssociologisk inriktning. Men med den tillgängliga teoretiska apparaten syns att anstiftandet av en utredning hör till vardagsarsenalen i politisk maktutövning eller legitimering. Enligt Habermas går det att likna den politiska arenan vid en arena för framför

allt rättfärdigande (1996:307). Den politiska världen är sålunda konstruerad att den är bättre lämpad att hantera problem när de uppstår än att i tid upptäcka och identifiera dem. Redan några timmar efter att dödsbudet kommit annonserade ansvarigt kommunalråd att det skulle genomföras en utredning. Det är inte svårt att förstå de strategiska skälen. Om någon frågar om det arbete som bedrivits, så kan kommunalrådet svara med att denne själv ställer samma fråga. Via utredningen. Men när politiker rättfärdigar sina ifrågasatta handlingar med redskap som de själva kontrollerar är det inte legitimt eller försvarbart. Det är grundläggande att lämna ifrån sig makten över utredningen. *Utredningens* uppdragsbeskrivning visar en tendens att bekräfta förutsagda fel snarare än att förutsättningslöst undersöka hur det förhåller sig. *Utredningens* analys och bedömning hänvisar enligt Beckers modell paternalistiskt till goda värden utifrån ett uppifrån-ner perspektiv och skjuter på det sättet ansvaret så långt ner i organisationen som möjligt. De med lägst strukturell position, lärarna, slipper visserligen klander men istället ramas lägsta chefen rektor in med, *borde ha gjort en orosanmälan*.⁶ Det finns dock skäl att på lika legal (men felaktig) grund stänga av lärarna från deras arbete. Socialtjänstlagens anmälningsplikt omfattar nämligen *den som har kännedom*. Men trots *kännedom* stängs lärarna inte av. Detta motiveras med hänvisning till emotionella värden som *bäst för barnen*. Det finns inget *bäst för barnen*-undantag i avtalet om avstängning, AB§10, eller för den delen i *Kommentaren*. Som en följd av de krav som bör ställas på den byråkratiska neutraliteten går det inte att medge att en agent legitimerar sina handlingar med praktiska eller emotionella *bäst för barnen*-undantag eller normativa *borde ha gjort en orosanmälan* argument. Systemiska handlingar ska rättfärdigas sakligt och objektivt med hänvisning till systemet och inget annat. Att normativa och expressiva propositionella element förekommer i en byråkratisk talhandling är en sak men normativa och expressiva *giltighetsanspråk* är definitivt främlingar i en institutionellt bunden handling.

5.5 Forskarperspektiv eller utförarperspektiv

Det finns två aspekter på *uppdragsbeskrivningens* utformning som berör de krav man kan ställa på ett neutralt förhållningssätt från byråkratins sida. För att förstå den ena kan det vara lämpligt att jämföra olika professioner. Cancerforskaren är handlingsorienterad mot att söka sanning, läkaren är handlingsorienterad mot att skapa bättre folkhälsa. Det är skillnad på att som cancerforskaren finna hur det förhåller sig och att som läkaren genomdriva vissa folkhälsovärden. Det finns alltså anledning att upprätthålla en distinktion mellan sanningssökande professioner och professioner som verkställer på förhand givna värden. Det ställs alltså fundamentalt olika krav på uppdragsbeskrivning till en utredning som skall ligga till grund för genomförandet av kommunens

---

⁶ Rektor kritiserar dessutom för att verka i och underhålla ett system (hur har det uppstått och vem bär ansvar?) där det endast var rektors ansvar att anmäla till socialtjänsten. Det är emellertid inte svårt att hitta litteratur och arbetsbeskrivningar som direkt uppmanar till denna kritiserade praktik. Det finns flera fördelar med att låta rektor anmäla, menar till exempel lärarutbildare Staffan Olsson (2009:196).

simhallsbygge eller uppdragsbeskrivning som skall leda utredningen om en medarbetares handlingar, misstänkta regelbrott eller försummelser. I fallet med simhallen är det gångbart med ett utförarperspektiv. Det finns en fast budgetram för den verklighet som utredningen skall passa och det har således redan tagits beslut om att utfallet skall bli en simhall. Men i fallet med medarbetaren, när man inte vet svaret, krävs ett förutsättningslöst perspektiv. Det är inte svårt att förstå hur det kunde ske att *utredningen* fick ett utförarperspektiv med tanke på hur systemagenternas vardag förmodligen ser ut. Det sker förmodligen många möten med tekniska förvaltningar, kanske fler än med de förvaltningar som företräder mjuka frågor. Att utförarperspektivet är styrande visar sig genom den på förhand definierade termen *bristande*. Det är hur det faktiskt förhåller sig som en utredning skulle utreda. Brister bör inte förutsättas. Uppdragsbeskrivningen liknar därmed en beställning av en avvikelserapport med på förhand givna värden svagt maskerade med *eventuella* eller *om*. Den andra aspekten berör även den de legitima krav på neutralitet som man kan ställa på en byråkratisk institution. Men framförallt berör den de elementära krav på saklighet, kyla och mekanisk stabilitet som kan ställas på en utredare. Med hjälp av Habermas formalpragmatiska modeller framgår att sammanhanget påverkar innehållet i det som sägs. När utredaren tar till sig *uppdragsbeskrivningen* färgar det som är skrivet före eller efter densamma av sig på tolkningen. Det blir därmed svårt att skilja inledningen, som utgörs av en beskrivning av en åttaårig flickas dödsfall, från den fortsatta formuleringen om *delaktigheten* hos dem som ska utredas. Formuleringen lastar implicit orsakerna till dödsfallet på dem som ska utredas. De finns anledning att ifrågasätta om utredaren kan arbeta så opåverkad som krävs efter en dylik prägling av uppdraget. Senare kom kommunledningen till viss insikt om hur en förutsättningslös utredningsbeskrivning skulle kunna formuleras. Den uppdragsbeskrivning⁷ som utformades i den andra utredningen (Elmér/Viklund, 2014) beskriver hur ageranden i sin helhet ska *granskas, belysas, klarläggas* och *bedömas* och utredaren ska uttryckligen leta efter positiva agerande som *stöd* och *kontakter*. Kommunens *eventuella* behov att utvecklas kan komma att *presenteras* med *utgångspunkt* i utredningens resultat. I detta fall är det neutralt och sakligt formulerat. Det går inte att klandra. Men denna gång var kommunledningens agerande som skulle utredas.

---

⁷ *Ur uppdragsbeskrivningen från den utredning som skulle utreda kommunledningens agerande (Elmér/Viklund, 2015)*

Utredningen ska granska och belysa kommunens agerande på alla ledningsnivåer. /.../ Utredningen ska klarlägga vilket stöd som skolans rektor och övriga medarbetare inom skolan och socialtjänsten har fått. Utredningen ska belysa vilket stöd som ledningen för SF respektive BUF har fått från KLF. Utredningen ska klargöra vad såväl tjänstemän som politiker har gjort respektive hur de har agerat. Utredningen ska visa vilka kontakter som funnits med de fackliga organisationerna. /.../ Med utgångspunkt i de slutsatser som framkommer av utredningen ska förslag på förändrade rutiner, förändrad handläggning, behov av kompetensutveckling med mera samt eventuellt behov för kommunen att utveckla sin förmåga till ledning och styrning presenteras

6.0 Reflektioner över en fortsättning

6.1 Neutral hantering

Inom byråkratin bör agenternas handlingstvång vara stort och imperativen tydliga så att utrymmet för normativa eller expressiva giltighetsanspråk elimineras. Med dessa premisser uppfylls legalitetsprincipen, byråkratin agerande binds till gemensamma lagar, maktutövningen blir kalkylerbar och medborgaren kan förutsäga den neutrala maktutövning som alla subjekt har rätt till.

Neutrality means, to begin with, the priority of justice over the good, and hence the fact that questions of the good life recede behind questions of justice.

Jürgen Habermas (1996:309)

Studien identifierar ett antal expressiva och normativa element som hör till livsvärlden, *the good life*. En sanningssökande och effektiv konstruktion som byråkratin har inte utrymme för att stödja sin maktutövning på dessa. När dessa element finns i organisationen uppstår frågan om den byråkratiska makten är legitim. Råder det ingen saklig och objektiv tillämpning av systempraktiker är de inte heller rättssäkra. Är de inte rättssäkra saknas det demokratiska argumentet för att upprätthålla ett byråkratiskt system. Framtidens byråkratiska system bör konstrueras så att de kan agera med integritet och inte påverkas av affektiva strömningar. Om byråkratin inre organisation och aktörernas preferenser inte möter livsvärldens krav på neutralitet bör den utmanas diskursivt och lösas upp och ombildas. Det är ytterst en fråga om rättssäkerhet.

A situation is not harmonious if in that situation the way a qualified operator works is not adapted to the capacity of his machine. But the deficiency may also be imputed to the machine, which may turn out not to meet all the specifications set out in the contract or the instruction manual, and which thus needs to be improved or modified.

*Luc Boltanski och Laurent Thevenot
(Boltanski & Thevenot 2006:34)*

Det råder fri rätt till avtalsbildning på arbetsmarknaden. Arbetsgivaren kan, utan att stödja sig på avstängningsbestämmelsen AB§10, komma överens med arbetstagaren om att denne ska stanna hemma med lön. Men en dylik överenskommelse som väger in vad den andre tycker förutsätter en ömsesidighet i kommunikationen, det vill säga kommunikativt handlande. Emellertid menar Habermas att den institutionella handlingen alltid måste vara målrationell. Det är en utopi att tro att den kan vara förståelseorienterad och kommunikativ. Det skulle radera institutionens fundamentala styrförmåga. Nåväl, överenskommelsen kan, till skillnad från en handling som bygger på makt, det vill säga avstängning som strategiskt handlande, uppnås redan idag, utan att vara ett brott mot

systemet. Rektor begärde att få ta ”time-out” (Elmér & Viklund, 2014:39) och stanna hemma. Det hade, med hänvisning till den fria avtalsbildningen, räckt med en jakande nickning från förvaltningschefen. Men för att våga göra denna äkta kommunikativa handling måste nog byråkratins företrädare återta sin integritet. Det sker genom att och i första hand förvalta organisation och anställda och sätta rättfärdigandet i media i andra hand.

6.2 Kritik av analysmodellen

The easiest person to fool is your self. Just as you think you have made a discovery, you have to work equally hard to prove that you are wrong.

Lawrence Krauss

Reflektionen av Astrofysikern Krauss på YouTube var inte känd av författaren vid studiens inledning och som en följd av det medgav inte studiens tidsram den tidsdisposition han rekommenderar. Men det går åtminstone att i efterhand reflektera över om studiens valda angreppssätt är relevanta för att komma fram till studiens resultat. För att finna svar på frågeställningen har analysen i huvudsak använt begrepp och perspektiv ur teorin om kommunikativt handlande. Det går att argumentera för att det som syns i resultatet är upptäckter som vilken språkkompetent individ som helst skulle kunna göra utan närmare analys av materialet. Men att på förnuftsmässiga grunder tycka till om vad som syns i materialet är en sak och att med livsvärldens giltighetsbetingelser förankra observationerna i språkpragmatisk teori är en annan sak.

Studiens tre handlingar behandlas analytiskt som om de vore talhandlingar även om, till exempel *utredningens* uppdragsbeskrivning, uppenbart inte möter de personliga, normativa eller objektiva krav på intersubjektivitet som råder i en talhandling. Med denna analytiska tillämpning följer vissa begränsningar men också förtjänster. Begränsningarna uppstår när redskapet, som är avsett för att som Habermas säger redogöra för normalformerna för oförvrängd kommunikation, används på texter som inte är normal kommunikation. De observationer av avvikelser som då görs, kan inte utan vidare tolkas som framträdelseformer för förvrängd språklig kommunikation. Förtjänsten är å andra sidan, att redskapet håller observationerna relativt konsistenta eftersom de till exempel kan kategoriseras i olika universella giltighetsanspråk eller som formalpragmatiska krafter. En konsistent form på kvalitativa indata är grundläggande för att även analysens utfall ska kunna anta en konsistent form. De språkanalytiska begreppen kategoriserar observationerna med större grad av säkerhet. Som exempel kan presskonferensen universalpragmatiska expressiva giltighetsanspråk, som studien sekundärt identifierar semantiskt, med logisk stringens identifieras som obehöriga, givet taget att det är ett systemiskt forum. När det gäller teoretisk förankring i formalpragmatik

framstår gärna den perlokutionära effekten som en etikett som under analysen klistras på talaktssekvenser. Det sker utan hänvisning till ett semantiskt empiriskt underlag. Detta skulle till exempel kunna vara en utsaga från en person som själv erfarit de perlokutionära krafterna eller effekterna. Begränsningar i studiens material medger dock inte denna kunskap. Det för med sig att den formalpragmatiska analysens resultat är spekulationer eller i bästa fall kvalificerade gissningar. Det ligger i det tillstånd och faktiska förhållande som råder för studien och i viss mån även för formalpragmatiken som teori. Habermas har själv myntat att lika lite som man kan veta orsakerna till att en bekant skyndar ner för gatan kan man veta talarens perlokutionära intentioner (1998:124). I analogi med Habermas reflektion är kunskap om talhandlingens perlokutionära krafter och effekter på lyssnaren ännu mer avlägsna. Men, när till exempel livsvärldens giltighetsbetingelser under studiens analys metodiskt vägs mot *kommentaren* och dess negativa språkelement, kan de perlokutionära krafterna inte bortses ifrån. Den individuella effekt som krafterna sedan har är inte möjligt att veta. Men det går att med livsvärlden som grund göra generella antagande om att lyssnaren blir glad, ledsen, nedvärderad eller vanärad. Mot ovanstående bakgrund är slutsatsen att de universalpragmatiska och formalpragmatiska modellerna är användbara analytiska redskap för att finna kunskap.

Analysen visar att byråkratins bundna talhandlingar innehåller normativa och expressiva uttryck som kan vara bärare av perlokutionära krafter. Studien har identifierat dem och alltså ökat kunskapsmassan på detta område. Men sakförhållande som utfallet beskriver, att byråkrater sällan agerar på det kyliga och formella sätt som krävs av dem, lade Weber (Parkin, 2002) fram redan för mer än 100 år sedan.

7.0 Sammanfattning

7.1 Hur kunde det bli så här?

Är det offentliga och politiken en arena för rättfärdigande och för att påverka den allmänna opinionen? Kan det vara så att *utredningen*, som initierats av dem som har makt, är en beställning av en avvikelserapport och i grunden saknar det objektiva sanningsökande imperativet? Är byråkratin under *presskonferensen* omedvetet koloniserad av livsvärldens expressiva och normativa element och råder det en systemkonflikt mellan den ideale ledaren och den ideale byråkraten? Hur uppstår diskrepansen som råder mellan den praktiska tillämpningen av avstängningsbestämmelsen AB§10 och *kommentarförfattarnas* förhoppningar? Studien reser fler frågor än den besvarar. Den centrala problemställningen är dock grundad i den publika uppfattningen att förvaltningens handlingar kan ha påverkat arbetstagare att agera suicidalt. Utgångspunkten är att de är genomförda lagligt och opartiskt. Den första handlingen är beslutet om avstängning från arbetet och som

genomförs enligt *avtal* och som *stöd*. Den andra är en presskonferens som tillkännager avstängningen och som genomförs som ett led i den kommunala policyn om en *öppen* och *transparent hållning*. Slutligen fullbordas en utredning som enligt sin uppdragsbeskrivning genomförs för att *åtgärda* eventuella brister och för att *minimera* risker. Uttrycker handlingarna något mer än ovanstående positiva bibetydelser? Analysens utfall visar att handlingarna uttrycker vanära, nedvärdering, kritik och normlöshet. Handlingarnas negativa kraft gör det rimligt att anta att arbetstagaren, i den mån analysens utfall kan föras över på ett personligt förhållande, desintegreras från sin samhällstillhörighet. En sjunkande samhällsintegration drabbar hårdast de som är bäst integrerade, och är teoretiskt en grund för suicidalt agerande. Slutsatsen är att empirin kan tolkas innehålla ett underlag för den publika uppfattningen, att handlingarna kan vara grund för suicidalt agerande.

Källförteckning

- ACP konsult (2014). *Utredning med anledning av ett barns dödsfall i april 2014 – ACP konsult*. (Karlskronas mediaservice). Hämtad från:
http://www.karlskrona.se/Global/Karlskrona%20kommun/Dokument/Medieservice/externutredning_140630.pdf
- DiMaggio, P. J. & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review* vol. 48.
- Durkheim, E. (2013). *The rules of sociological method* New York: Free Press.
- Elmér A. & Viklund, L. (2015). *Efter mordet på Yara Alnajjar – En granskning av hur Karlskrona kommun agerat som arbetsgivare 1 maj – 31 december 2014 – samt förslag till vissa åtgärder*. (Karlskronas mediaservice. Pressmeddelanden 2015-03-05). Hämtad från:
[http://www.karlskrona.se/Global/Karlskrona kommun/Dokument/Startsidan/Nyheter/Efter mordet på Yara Alnajjar - En granskning av hur Karlskrona kommun agerat som arbetsgivare 1 maj – 31 december 2014.pdf](http://www.karlskrona.se/Global/Karlskrona%20kommun/Dokument/Startsidan/Nyheter/Efter%20mordet%20p%C3%A5%20Yara%20Alnajjar%20-%20En%20granskning%20av%20hur%20Karlskrona%20kommun%20agerat%20som%20arbetsgivare%201%20maj%20-%2031%20december%202014.pdf)
- Engdahl, O. & Larsson, B. (2006-2011). *Sociologiska perspektiv* Lund: Studentlitteratur.
- Eriksen, Erik Oddvar (1997). *Kommunikativt ledarskap* Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Eriksen, E. O. & Weigård, J. (1999). *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Björke AS.
- Eriksen, E. O. (2001). Leadership in a communicative perspective. *Acta Sociologica*, Vol. 44, (1), 21-35. Sage Publications Ltd. URL: <http://www.jstor.org/stable/4194859>.
- Habermas, J. (1990). *Kommunikativt handlande Texter om språk, rationalitet och samhälle* Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Habermas, J (1995). *Kommunikativt handlande Texter om språk, rationalitet och samhälle* Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Habermas, J. (1998). *On the pragmatics of communication* edited by Maeve Cooke Cambridge: Polity Press.
- Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2011). *Qualitative research methods* London: Sage Publications Ltd.
- Kihlström, A. & Israel, J. (2002). Communicative or strategic action – an examination of fundamental issues in the theory of communicative action. *International Journal of Social Welfare* 2002, (11), 210-218.
- Kihlström, A. (2011). Luhman's system theory in social work: Criticism and reflections. *Journal of Social Work* (2012), 12 (3) 287-299.
doi:10.1177/1468017310386425

- Olsson, S (2009). *Sekretess och anmälningsplikt i skola och förskola* Lund: Studentlitteratur AB.
- Parkin, F (2002). *Max Weber* New York: Routledge.
- Rainer, F (2007). *Rätten till rättfärdigande* Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Regh, W (1996). *Between facts and norms, Contributions to a discourse theory of law and democracy, Jürgen Habermas* Cambridge: Massachusetts MIT Press.
- Ritzer, G (2009). *Sociologisk teori* Malmö: Liber Förlag.
- Sjöberg, K. & Wästerfors, D. (2008). *Uppdrag forskning* Malmö: Liber Förlag.
- Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2012). *AB – Allmänna bestämmelser – Kommentar till det kommunala kollektivavtalet om anställningsvillkor.* (SKL Kommentus Media AB). Hämtad från:
<http://skl.se/download/18.492990951464200d71451d47/1402401819415/Kommentar-AB-2012.pdf>
- Sydöstran, (2014). *Rektorn stängs av. Kommunledningens presskonferens den 12 maj 2014 Karlskrona.* Gota Media AB. Hämtad från:
<http://www.sydostran.se/karlskrona/rektorn-stangs-av/>